

OPEN VILLAGE ΑΝΟΙΧΤΟ ΧΩΡΙΟ

Κάλεσμα σε μια γιορτή ιστορίας και αρχιτεκτονικής

Οι εικόνες αφηγούνται

Όψεις από την ιστορία του Αγίου Λαυρεντίου

Συντελεστές Έκθεσης

Οργάνωση – συντονισμός

Κλεοπάτρα Θεολογίδου,
Αρχιτέκτων Μηχανικός - Αναστηλωτής

Κείμενα, συγκέντρωση – επιλογή υλικού

Ελένη Βλάχου,
Βιβλιοθηκονόμος, Ιστορικός
Κλεοπάτρα Θεολογίδου

Φιλολογική επιμέλεια

Ασημένια Σαράφη,
Φιλολόγος

Σχεδιασμός – καλλιτεχνική επιμέλεια πινακίδων

Σωτηρία Αλεξιάδου,
MSc. Αρχιτέκτων Μηχανικός, Υποψήφια Διδάκτωρ Π.Θ.
Μέλλω Λουάρη,
Αρχιτέκτων Μηχανικός

Εκτυπώσεις

COPYLEFT
ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ

Πηγές

Φωτογραφίες

Αρχαία φωτογραφιών

Ιωάννη Αγαπητού, Άρτεμης Αρβάνου, Ελένης Βλάχου, Ιωάννη Δεληγιάννη, Γιώργου Ζησιού, Δημητρίου και Γιάννη Καραμανιόλη, Δημητρίου Κόκκινου, Αποστόλου και Έφης Λιάτζουρα του Γεωργίου, Έφης Λιάτζουρα του Αποστόλου, Αποστόλου Λουάρη, Δημητρίου Μακραιρά, Λαυρέντη Νίτη, Αναστασίας Πεζικίδη, Αλέκου Σαράφη, Καίτης Τσισκοτήρη, Ευαγγελίας Τσιρώνη και Κώστα Φραγκογιάννη

Σύγχρονες φωτογραφίες

Ελένη Βλάχου, Μιχάλης Ελευθεράκης, Κλεοπάτρα Θεολογίδου, Θύμιος Αιζκάς

Αρχαιολογικό υλικό

-Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας Βόλου-Αρχαία Ζημέρη (Ευγένιος Παπαδόπουλος)
-Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Αρχαίο Συλλογής Κίτσου Μακρή (Ιωάννα Ζορμπά)
-Αριστείδης Παπαδόπουλος, τοπικός, ερασιτέχνης ιστορικός, ερευνητής

Βιβλιογραφία

- Άγιος Λαυρέντιος: ένα παλαιό κωδικό, Γενικό Αρχαιολογικό Διευτηρίου Αγίου Λαυρεντίου, 2002.
- Άγιος Όμιλος, Τα Στοιχεία του Αγίου Λαυρεντίου: πολεοδομική καταγραφή και προσέγγιση του εδάφους, Άγιος Λαυρέντιος, 2005 (ανάθεση έργου και επιμέλεια)
- Βυζάντιο, Σικελία, Ιστορία του κυρίου Άγιου Λαυρεντίου, Αθήνα, 1927.
- Εορταστικές Σημειώσεις, Η Φύλη, Τεύχ. 1884, 1887, 1888, Θεσσαλονίκη, Βόλος.
- Εορταστικές Σημειώσεις, Συναγωγή, Τεύχ. 1889-1901, Σε Φάσμα του τυπογραφείου Ηρακλίου Ρουσσόπουλου.
- Κατασκευαστικές Πένες (1911), Ήταν του ΜΑΕ το πρόσωπο, Βόλος: Πολιτισμικός Οργανισμός Δήμου Αγιάς, Μαντρινάκης, 2006, (ανακατασκευά)
- Κίτς, μάνιες, Πρωτότυπη ανακατασκευή της κατοικίας στο ΠΥΔ στο 17ο οικότ. 19ο οικότ. Αθήνα: Ιδρυμα ΕΤΕΑ, 1994.
- Καρδάνης Πάνος, Η ιστορία της Επαρχίας Βόλου και Αγιάς, Αθήνα: 2ος τόμος, 1948.
- Κορέ - Συναγωγή Κοιμητών, Πέλο - Δι Ανδρικού Θεάτρου και ούτως ούτως, Τόμ. Α', Αθήνα: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, 2013.
- Ημερολόγιο - Συναγωγή Πέλο, Αθήνα: ΜΕΛΕΤΕΣ, 1990.
- Μακρή, Κίτς, Η ζωή στον Πέλο, Αθήνα: ΜΕΛΕΤΕΣ, 1976.
- Παπαδόπουλος, Α. Σημειώσεις εξ Αγίου Λαυρεντίου, Αθήνα: Φιλόλογος Σύλλογος Πανεπιστί, 1901.
- Παπαδόπουλος, Α. Σημειώσεις, Το κωδικό του Αγίου Λαυρεντίου: 14ος - 19ος α. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο, 2006.
- Σαράφη, Ασημένια, Από τα κείμενα της παράδοσης: ηλιαστικά Α & Β', Αθήνα: Αστήρ, 1991.
- Τσισκοτήρη, Καίτη, Ιστορία του Βόλου, Βόλος: Καλλιτεχνικός Οργανισμός Δήμου Βόλου, 1991.
- Φιλικός, Ασημένιος - Κωδικός, Πρωτότυπη ανακατασκευή, Αθήνα: Ετήσιος, 1988. (ανάθεση του έργου του 1910)

Οργάνωση:

ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ
Τοπική Κοινότητα
Αγίου Λαυρεντίου

**Αναπτυξιακός
Σύλλογος
Αγίου Λαυρεντίου**

**Σύλλογος
Επαγγελματιών
Αγίου Λαυρεντίου**

 heritagelab
ΣΥΝΕΡΓΕΙΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΡΤΕΣΑ

Υπό την αιγίδα

 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Παράδοσης και Πολιτισμού

Χορηγός:

 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Παράδοσης και Πολιτισμού

Πληροφορίες:

www.openvillage.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

«...προϊόντος του χρόνου ηλαττώθησαν οι μοναχοί και επλήθυνσαν οι λαϊκοί και ούτως ανεγνωρίσθη το μικρόν εκείνον χωρίον ως χώρα και κατά την επιγραφήν της σφραγίδος ήτις εκράχθη το 1559, (...) από του 1559 μέχρι της αρχής του ΙΗ' αι. το χωρίον ήτο ασήμαντον, ηριθμεί 60-70 οικογενείας.» (Ζωσιμά Εσφιγμένίτη στο περιοδικό «Προμηθεύς», 1899)

Το Πήλιο το «εινوسیφυλλον», κατά τον Όμηρο, χαρακτηρίζεται ως το «δεύτερο Άγιον Όρος», ήδη από τον 12ο αιώνα, όταν ιδρύονται σε αυτό αρκετά μοναστήρια από μοναχούς που εγκαταλείπουν το Άγιο Όρος. Πολλά από τα μοναστήρια αυτά αποτελούν τους πυρήνες, γύρω από τους οποίους συγκεντρώνονται έποικοι – καλλιεργητές γης, σχηματίζοντας τον πρώτο οικισμό. Ο οικισμός αυτός σταδιακά επεκτείνεται με την αύξηση των εποίκων, που προέρχονται από τις μετακινήσεις πληθυσμών από τα παράλια προς τις ορεινές δύσβατες περιοχές, για να προφυλαχθούν από πειρατικές επιδρομές.

Πολλά χωριά του Πηλίου σχηματίζονται με τον τρόπο αυτό, όπως και ο Άγιος Λαυρέντιος, του οποίου η ιστορία είναι στενά συνδεδεμένη με του ομώνυμου μοναστηριού, που ιδρύεται περί τον 12ο αι. Ο οικισμός διοικείται μέχρι το 1517 από τον Ηγούμενο, οπότε και αυτονομείται. Το 1559 χαράσσεται η πρώτη σφραγίδα του χωριού.

Η πορεία του είναι παράλληλη με αυτή των χωριών του Πηλίου. Από τον 16ο αι. και μετά, ο πληθυσμός του σταδιακά αυξάνεται, ενώ η χαμηλή φορολογία και τα προνόμια που προσφέρει ο χαρακτηρισμός του ως βακούφι επιτρέπουν τη γρήγορη ανάπτυξη του. Η βιοτεχνική παραγωγή και το εμπόριο, με εξαγωγές σε πόλεις της Μεσογείου και της Ευρώπης και η μετανάστευση θα φέρουν σε επαφή τους κατοίκους του με νέα ρεύματα και τάσεις που θα οδηγήσουν, περί τον 18ο αι., σε μεγάλη άνθηση και θα προκαλέσουν ανακατατάξεις στην ιδεολογία, καθώς και στην κοινωνική και πολιτιστική συγκρότηση. Οι διαδοχικές επαναστάσεις στον 19ο αι. και η γρήγορη ανάπτυξη του Βόλου, ιδιαίτερα μετά το 1880, θα οδηγήσουν στη σταδιακή παρακμή των χωριών του Πηλίου και μεταξύ αυτών και του Αγίου Λαυρεντίου. Οι Αγιολαυρεντίτες συμμετέχουν στα εθνεγερτικά κινήματα της περιοχής και μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας, το 1881, συστήνονται ως ξεχωριστός Δήμος.

Το πολιτικό πλαίσιο, οι διεθνείς συγκυρίες, αλλά και οι αλλαγές στον τρόπο παραγωγής στον 20ο αι. είχαν ως αποτέλεσμα την έντονη παρακμή και σταδιακή ερήμωσή του. Από τη δεκαετία του 1970 και μετά νέοι κάτοικοι εγκαθίστανται, «οι ξένοι», οι οποίοι αγοράζουν και αποκαθιστούν πολλά από τα κτήρια του χωριού και τα χρησιμοποιούν ως δεύτερη, παραθεριστική, κατοικία. Αργότερα, μεγάλος αριθμός Αλβανών εγκαθίσταται στο χωριό, οι οποίοι δουλεύουν στα χωράφια και την οικοδομή. Σήμερα, ο Άγιος Λαυρέντιος εμφανίζει έντονα σημάδια παρακμής. Ο πληθυσμός και ιδιαίτερα ο νεανικός μειώνεται, ο πρωτογενής τομέας που αποτελούσε άλλοτε την κύρια πηγή οικονομικής ευμάρειας είναι εξαιρετικά εξασθενημένος, η οικοδομική δραστηριότητα είναι σχεδόν παγωμένη και όλων τα βλέμματα είναι στραμμένα στον τουρισμό.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο Άγιος Λαυρέντιος είναι χτισμένος στη δυτική πλευρά του όρους Πηλίου, σε υψόμετρο περίπου 600 μέτρων, και έκει θέα στον Παγασητικό κόλπο. Συνορεύει με τα χωριά Δράκεια, Άγιο Γεώργιο, Άγιο Βλάσιο, Άνω και Κάτω Λεχώνια, Αγγιά και Κισσό, ενώ η δασική του έκταση καταλήγει στην κορυφή «Αγριόλευκες». Απέχει 22 χιλιόμετρα από τον Βόλο.

«Το όνομα αυτής προήλθεν εκ του μοναστηρίου του Αγίου Λαυρεντίου, όπερ κείται εν τω υψηλότερῳ τόπῳ της αυτής κωμοπόλεως, απεχούσης από της παραλίας, από της θέσεως Αγγιάς, βήματα συνήθη 10.505, κατά την καταμέτρησιν του Εσφιγμενίτου μοναχού Ζωσιμά...» (Παπαδόπουλος Κεραμέως, Α. «Σημειώσεις εξ Αγίου Λαυρεντίου», 1901)

Περιβάλλεται από πλούσια και πολυποικίλη βλάστηση, με πολλούς ελαιώνες στους πρόποδες και ποικιλία οπωροφόρων στις παρυφές και στα περίξ του οικισμού. Η αυτοφυής βλάστηση περιλαμβάνει πλατάνια, καστανιές, αγριοκαστανιές, φλαμουριές αγριομηλιές, αγριοκερασιές, πλήθος βοτάνων κι αρωματικών φυτών, ενώ σε μεγαλύτερο ύψος εκτείνεται δάσος οξιάς.

Στο δάσος οι βροχοπτώσεις είναι άφθονες το φθινόπωρο, την άνοιξη και μερικώς το καλοκαίρι, ενώ οι χιονοπτώσεις τον χειμώνα είναι συχνές και προκαλούν ολιγοήμερους αποκλεισμούς. Η ύπαρξη του υδάτινου αυτού κεφαλαίου οφείλεται, εν μέρει, στην επίδραση των βορειοανατολικών υγρών ανέμων.

Αυτό το πλούσιο φυσικό περιβάλλον τροφοδότησε την παραγωγική οικονομία, έκρυψε δυστυχείς και κυνηγημένους, φιλοξένησε γλέντια και χαρές και εντέλει διαμόρφωσε το αισθητικό πρότυπο και την κουλτούρα των κατοίκων του. Στον πυρήνα του δούλεψαν και δουλεύουν ακόμη οι κάτοικοι του Αγίου Λαυρεντίου.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΥ

Η κατασκευή του αρχικού κτίσματος του μοναστηριού, σύμφωνα με πολλούς ερευνητές, τοποθετείται στα μέσα του ΙΒ' αιώνα, την εποχή κατά την οποία ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου, Μανουήλ Α' Κομνηνός (1143-1180), παραχώρησε εμπορικά προνόμια στους κατοίκους των ναυτικών πόλεων της σημερινής Ιταλίας, Πίζας, Γένοβας, και Αμάλφι.

Από εντοιχισμένα, διάσπαρτα, σπαράγματα λατινικών επιγραφών που υπάρχουν και σήμερα στο καθολικό του μοναστηριού, φαίνεται ότι οι πρώτοι ιδρυτές του ήταν Λατίνοι και συγκεκριμένα Βενεδικτινοί μοναχοί, που κατάγονταν από την πόλη Αμάλφι. Ο ναός φέρεται να είναι αφιερωμένος στον Απόστολο Ανδρέα.

Η επιγραφή, αν συνδεθεί, πιθανόν αποδίδεται ως εξής: AD HONOREM SANCTI ANDREE APOSTOLI PECUNIA AMALFITANORUM (Στη μνήμη του Αγίου Ανδρέα του Αποστόλου με χρήματα των Αμαλφιτανών).

Το αρχικό κτίσμα του μοναστηριού πιθανόν εγκαταλείφθηκε εξαιτίας της γενικότερης έκδηλης έχθρας που κυριάρχησε και στο Πήλιο από τους ορθόδοξους προς τους λατίνους μοναχούς, ύστερα κι από το σχίσμα των δύο Εκκλησιών το 1054.

Δεν αποκλείεται, ωστόσο, να καταστράφηκε από πειρατικές επιδρομές, συνηθέστατες εκείνη την περίοδο.

Βορειοανατολική άποψη του μοναστηριού, περί το 1970, προ αναστήλωσης των κελιών

Στο ερειπωμένο μοναστήρι καταφεύγει ο μοναχός Λαυρέντιος, από την Μεγίστη Λαύρα του Αγίου Όρους, ύστερα από την οξυμένη διαμάχη μεταξύ βαρλααμιτών και ζηλωτών μοναχών, συνοδευόμενος από πλειάδα μοναχών της ίδιας μονής, επισκευάζει το μοναστήρι εκ βάθρων, το μετονομάζει και το αφιερώνει στη μνήμη του Αρχιδιακόνου Λαυρεντίου, του οποίου άλλωστε το όνομα έφερε.

Την περίοδο εκείνη την ίδρυση ορθόδοξων μοναστηριών ευνοούν και οι Κομνηνοί της Τραπεζούντας, καθώς και οι ελληνοκαταλανοί άρχοντες Μελισσηνοί της Δημητριάδας. Το Πήλιο «επέκειν θέσιν δευτέρου Αγίου Όρους».

Η κτητορική επιγραφή φέρει την ημερομηνία 1378, πιθανόν όμως πρόκειται για μεταγενέστερη εγχάραξη που βασίστηκε σε προφορικές μαρτυρίες. Η επιγραφή βρέθηκε σε κοντινό μικρό ναό αφιερωμένο στον Προφήτη Ηλία και πιθανολογείται πως ήταν μέρος της σκήτης του μοναστηριού.

Ο θρύλος λέει πως ο μοναχός Λαυρέντιος για την μεταφορά των υλικών, προκειμένου να οικοδομηθεί η σκήτη, χρησιμοποίησε μια αρκούδα που προηγουμένως είχε εξημερώσει. Ωστόσο καμία ζωγραφική απεικόνιση δεν έχει βρεθεί με τον Άγιο και το ζώο.

Στο αρχονταρίκι της Μονής, στη βόρεια πλευρά των κελιών που σώζονται έως σήμερα, συντάχτηκε τον Ιανουάριο του 1878 η επαναστατική διακήρυξη της προσωρινής κυβέρνησης του Πηλίου. Στο ίδιο αρχονταρίκι υπήρχε πλούσιος ζωγραφικός διάκοσμος που απεικόνιζε την ανάρρηση του Πατριάρχη στον Οικουμενικό Θρόνο και προερχόταν από την έμμετρη αφήγηση του ηγιορείτη Πατριάρχη Καλλίνικου.

Επρόκειτο για την πιο παλιά κοσμική ζωγραφική του Πηλίου. Καταστράφηκε το 1943.

Η οικονομία του χωριού στηρίχθηκε στην αγροτική παραγωγή, τη μεταποίηση και το εμπόριο. Από το 1650, η καλλιέργεια της ελιάς φέρνει το λάδι στην πρώτη θέση, ενώ, στα τέλη του 18ου αιώνα, η σηροτροφία και η μεταξοβιοτεχνία, οι ελιές, το λάδι και η υφαντική οδηγούν στην οικονομική ακμή. Σημαντική θέση στην αγροτική παραγωγή έχουν και τα οπωροφόρα δέντρα, με κυρίως προϊόντα τα μήλα και τα αχλάδια, αλλά και κεράσια, ροδάκινα και φιρίκια.

«Τα μήλα διατηρούνται εντός της άμμου. Ίδου δε πως, Η άμμος πρέπει να είναι εις άκρον στεγνή. Απαιτούνται βαρέλια ή κιβώτια εις τα οποία πρώτον τις ρίπτει αλίγη άμμον, έπειτα βάλλει μία στρώση μήλων, επ' των ρίπτει πάλιν άμμον έως να παραχωθώσι καλώς και ούτω καθεξής. Ούτω διατηρούσι την φυσικήν αυτών γεύσιν και ευωδίαν μέχρι του μηνός Ιουνίου.»

(Ζωσιμά Εσφιγμένη, «Προμηθεύς», 1899)

«...Εκάστη γυνή η τρέφουσα μεταξοσκώληκας υποχρεούτο ίνα διατηρήσει την πυράν τρις και τότε ήλπιζε μετά πίστewς ότι το επόμενον έτος θα ήτο ευτελέστερον και προσοδοφόρον και κυρίως προς τα κουκούλια. Η πυρά ήναπτεδώς από κλαδίων εν οίς το αυτό έτος οι μεταξοσκώληκες ήπλεξαν τα κουκούλια των, άτινα οι παίδες Κλήδονα καλούσι.»

(Ζωσιμά Εσφιγμένη, «Η Φήμη», 1886)

Οι καλλιεργητές ελαιοδέντρων μετακινούνταν τον χειμώνα σε καλύβια στη θέση Σερβανάτες, Καλύβια, κ.λπ., για τη συγκομιδή της ελιάς και επέστρεφαν την άνοιξη, οπότε ασχολούνταν με την καλλιέργεια των κτημάτων τους. Το 1901 υπήρχαν στο χωριό 13 ελαιοτριβεία, ενώ από το 1851, ο Άγιος Λαυρέντιος πρωτοπορεί με τη λειτουργία υδροκίνητου ελαιοτριβείου.

Το καλοκαίρι και στις αρχές του φθινοπώρου, οι γυναίκες των καλλιεργητών συγκροτούσαν πολύβουα κι εύθυμα συνεργεία συσκευασίας των φρούτων, αράδιαζαν στο χώμα τα πινάκια με τα φαγώσιμα και την μποτίλια με το κρασί και το τσίπουρο. Στα μετέπειτα χρόνια, την ανάπαυλα και τον κάματο συνόδευε κάποιο φορητό ραδιοφωνάκι. Ιδιότυπες καλύβες στήνονταν μέσα στα περιβόλια για την αποθήκευση των προϊόντων, αλλά και για την ξεκούραση των εργατών. Λίγοι καλλιεργητές διατηρούσαν επίσης καλλιέργειες εσπεριδοειδών στην περιοχή «Ντερέμπαση» Αγριάς, οι οποίοι αργότερα έχτισαν και τα πρώτα υποτυπώδη σπίτια.

Το εμπόριο ασκούσαν οι μεσίτες, που διαπραγματεύονταν τα είδη με τους εμπόρους, Αγιολαυρεντίτες, που μετακινήθηκαν στην Αγριά, το επίγειο του Αγ. Λαυρεντίου. Αγιολαυρεντίτες εκμεταλλεύονταν και ένα πανδοχείο που είχε κτίσει η Κοινότητα στην Αγριά το 1809, μαζί με τον τελωνειακό σταθμό. Γρήγορα η Αγριά αναδείχθηκε σε σημαντικό διαμετακομιστικό κέντρο. Ο Δ. Παλαμηδάς ήταν αποκλειστικός προμηθευτής της Κωνσταντινούπολης από το 1840 με ελαιόλαδο και οι αδελφοί Παπαδόπουλοι εμπορεύονταν με την πρωτεύουσα βρώσιμες ελιές από το 1859. Ο Δ. Θεοδοσιάδης εκτελώνιζε 200.000 περίπου οκάδες ελιές το 1860 κι άλλες τόσες διακινούνταν από άλλους εμπόρους. Η εξαγωγική εταιρεία ελαιών και λαδιού που ίδρυσε διείσδυσε στις αγορές της Δυτικής Ευρώπης, της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας, της Ρωσίας, της Αιγύπτου και της Αργεντινής. Ο ίδιος, το 1879 διατηρούσε ακμάζουσα βιοτεχνία βαρελοποιίας στην περιοχή για την συσκευασία και ασφαλή μεταφορά των εξαγόμενων ελαιών. Την ίδια εποχή, ακμάζει και ο κλάδος των κερατζίδων, οι οποίοι με τα καράβια τους μετέφεραν τα προϊόντα στη Λάρισα, τη Μακεδονία, τη Βουλγαρία, τη Σερβία και τη Ρουμανία.

Εντυπωσιακός είναι ο αριθμός και η ποικιλία εμπορικών καταστημάτων και εργαστηρίων που λειτουργούσαν στο χωριό στις αρχές του 20ου αι., όπως αποτυπώνεται στον εμπορικό οδηγό Βόλου - Πηλίου - Αλκυονίδου.

800/368-2862 / Toll-Free Fax

$$H_{\text{eff}}(\mathbf{r}) = \delta H(\mathbf{r}) / 2 + \delta H(\mathbf{r})^2 / 2\epsilon_0(\mathbf{r})$$

Agustin Soto / Edith Trujillo

Aspirin 24481 / Zidovudine 24482

Kevin O'Rourke / *Editorial Director*

[illegible]

1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 253

[illegible]

Εμπορικός Οδηγός Βόλου-Πηλίου-Αλμυρού 1911

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Πεζούλες, μαντρότοιχοι και όψεις σπιτιών οριοθετούν τους δρόμους, το πλάτος των οποίων καθοριζόταν από την κίνηση ενός ή τη διασταύρωση δύο ζώων. Χαρακτηριστική είναι η απότμηση στους τοίχους γωνιακών σπιτιών για τη διευκόλυνση της στροφής των φορτωμένων ζώων. Στο πλάι των καλντεριμιών, καναλέτα διοχετεύουν τα νερά από τα ψηλότερα τμήματα του χωριού στα χαμηλότερα και έξω από αυτό, για να ποτίσουν χωράφια.

Χαρακτηριστική η πυκνή δόμηση, η απουσία οχύρωσης του οικισμού και ο αμυντικός χαρακτήρας των πυργόσπιτων και των αρχοντικών μέχρι τον όψιμο 19ο αι.

Ο Άγιος Λαυρέντιος είναι ένα από τα λίγα χωριά του Πηλίου που διατηρεί τον αρχικό οικιστικό του πυρήνα, το ομώνυμο μοναστήρι. Αργότερα, ο οικισμός αναπτύχθηκε προς τα ΝΔ αφήνοντας απέξω τον πυρήνα αυτό, σε μια περιοχή πλούσια σε νερά και εντυπωσιακό φυσικό περιβάλλον.

Οργανώνεται από ένα ακανόνιστο πλέγμα καλντεριμιών που σχηματίζει δακτυλίους και περιβάλλει ομάδες σπιτιών. Ένας κεντρικός οδικός άξονας, η οδός Κωνσταντίνου Ζησόπουλου, διέρχεται από την κεντρική πλατεία, διασχίζει το χωριό και φθάνει στην πλατεία Χατζίνη, μία φυσική πλατεία στο δυτικό όριο του χωριού. Ο δρόμος αυτός συνδέει τον Άγιο Λαυρέντιο με την Αγριά και τη Δράκεια. Δύο άλλες κεντρικές οδοί οδηγούν στον Άγιο Απόστολο και στο μοναστήρι.

Κέντρο πολυσήμαντο η κεντρική πλατεία, η οποία συγκεντρώνει τις βασικές λειτουργίες του χωριού – διοίκηση, λατρεία, εμπόριο, ελεύθερο χρόνο. Γύρω της αναπτύσσονταν και συνεχίζουν μέχρι σήμερα καφενεία, εμπορικά καταστήματα, κρήνες, το γραφείο της Κοινότητας και σε χαμηλότερη στάθμη ο ναός του Αγίου Δημητρίου. Σε ψηλότερη στάθμη λειτουργούσε το ξενοδοχείο του Λιάτζουρα, ένα από τα δύο παλαιότερα του Πηλίου. Στην πλατεία αυτή γινόταν και το παζάρι και πλησίον βρισκόταν κანი για την εξυπηρέτηση των αγωγιστών.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Στον Άγιο Λαυρέντιο ιδρύθηκαν τρεις ναοί, όλοι σε μικρή απόσταση από την κεντρική πλατεία. Ο Άγιος Δημήτριος, Άγιος Αθανάσιος και Άγιος Απόστολος ο Νέος. Αρχαιότερος ναός είναι του Αγίου Δημητρίου, του οποίου η ημερομηνία ανέγερσης δεν είναι γνωστή, τοποθετείται πάντως προ του 1730, οπότε ο ναός διευρύνθηκε. Ο Άγιος Αθανάσιος ιδρύθηκε το 1777, ενώ ο παλιός Άγιος Απόστολος ο Νέος είχε κτισθεί το 1800, στη μνήμη του Αποστόλου Σταματίου, από τον Άγιο Λαυρέντιο, που μαρτύρησε στην Κωνσταντινούπολη. Με τους σεισμούς του 1955, ο ναός καθαιρέθηκε και στη θέση του κτίσθηκε ο σημερινός.

Οι δύο σωζόμενοι ναοί και ο παλιός ναός του Αποστόλου του Νέου ακολουθούν τα πρότυπα του Πηλίου, είναι δηλαδή τρίκλιτες βασιλικές που χαρακτηρίζονται από την απλότητα και τη λειτουργικότητα της παλαιохριστιανικής βασιλικής. Ανταποκρίνονται στην ανάγκη του κοινού εκκλησιασμού, στην προβολή της κοινότητας, δηλαδή, και όχι του ενός ατόμου. Στον σχεδιασμό και την κατασκευή επικρατούν στοιχεία της λαϊκής αρχιτεκτονικής. Ο Άγιος Αθανάσιος διαθέτει εξωτερική στοά από ξυλοκατασκευή, στη δυτική και νότια πλευρά, που παραπέμπει στα χαγιάτια των σπιτιών, ενώ ο Άγιος Δημήτριος, στοά από τοξοστοιχίες, με πέτρινους πεσσούς, που αναπτύσσεται μόνο στη δυτική όψη του, ένα στοιχείο που εμφανίζεται σπανιότερα στο Πήλιο. Σεγάζονται όλοι με δικλινείς στέγες, με τη χαρακτηριστική απότμηση στην ανατολική και δυτική πλευρά και καλύπτονται με σχιστόλιθους. Χαρακτηριστικά είναι ακόμα τα μονολιθικά υπέρθυρα στις πόρτες, τα οποία χρησιμοποιούνται αντίστοιχα και στις κατοικίες της εποχής.

Άγιος Αθανάσιος

Άγιος Δημήτριος

Άγιος Δημήτριος

«Η πηλιορείτικη αρχιτεκτονική του 18ου αι. είναι ένα μεγάλο επίτευγμα του λαϊκού πολιτισμού που δημιουργείται σε έναν τόπο προνομικού τόσο από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος όσο και οικονομικών δυνατοτήτων. Οι βασιλικές της εποχής είναι κεντρικές εκκλησίες χωριών, διακρίνονται για την καλή τους κατασκευή, τα γλυπτά σε μάρμαρο και τον εξοπλισμό του εσωτερικού τους σε τέμπλα, άμβωνες, δεσποτικά».

Χ. Μπούρας

Άγιος Αθανάσιος

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Οι ναοί του Πηλίου, χαρακτηρίζονται ακόμα, σε μεγάλο ποσοστό, από τον λιθανάγλυφο διάκοσμο στην κόγχη του ιερού, με παραστάδες, αβαθείς κόγχες και περίτεχνα ανοίγματα. Στον Άγιο Λαυρέντιο εφαρμόζεται η ίδια λογική, με απλούστερες όμως μορφές, από παραστάδες και αβαθείς κόγχες, ενώ λιθανάγλυφο διάκοσμο έχει μόνο η κόγχη του Αγίου Αθανασίου, με χαρακτηριστικό το περίτεχνο δίλοβο παράθυρο.

Χαρακτηριστικό είναι ακόμα το πέτρινο καμπαναριό του Αγίου Αποστόλου του Νέου, το οποίο, μαζί με το πέτρινο αμφιθέατρο, ανήκει στον παλιό ναό. Εντυπωσιακή κατασκευή, με τοξωτά ανοίγματα, λαξευτούς λίθους και διακοσμητικές κορνίζες, το καμπαναριό διέθετε έναν ακόμα όροφο που καλυπτόταν από θόλο, ο οποίος καθαίρέθηκε με το σεισμό.

Άγιος Αθανάσιος

Άγιος Δημήτριος

Άγιος Αθανάσιος

Άγιος Απόστολος ο Νέος (καταστροφή)

Καμπαναριό Αγίου Αποστόλου του Νέου πριν και μετά τον σεισμό του 1955

Γύρω από το χωριό βρίσκονται τέσσερα ξωκλήσια, των Αγίου Νικολάου, Αγίου Κωνσταντίνου, Παναγίας Σουραυλού και Προφήτη Ηλία. Τα ξωκλήσια, με εξαίρεση αυτό του Προφήτη Ηλία, που κτίσθηκε στα μέσα του

20ου αι., ακολουθούν παρόμοια λογική, στα πρότυπα της λαϊκής αρχιτεκτονικής, με μικρών διαστάσεων μονόχωρο ναό και χαγιάτια από ξυλοκατασκευή.

Άγιος Νικόλαος

Άγιος Νικόλαος

Άγιος Νικόλαος

Παναγίας Σουραυλού

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Η αρχιτεκτονική, στις κατοικίες του Αγ. Λαυρεντίου, εντάσσεται στην «επαρχιακή έκφραση» μιας «κοινής» εικαστικής γλώσσας, όπως αποκρυσταλλώθηκε σε μια μεγάλη γεωγραφική ενότητα στον όψιμο 18ο και τις αρχές του 19ου αιώνα, με τις ιδιαιτερότητες βέβαια και τις κατασκευαστικές διαφορές της κάθε περιοχής. Η εξέλιξη της μέσα στο χρόνο συνδέεται με τις ιδιαίτερες συνθήκες της κάθε εποχής, τις συνθήκες ασφάλειας, την εξέλιξη της τεχνολογίας και τα νέα υλικά και τις σχέσεις και επιρροές από την Κωνσταντινούπολη και τα διάφορα κέντρα της Ευρώπης και της Μεσογείου.

Σύμφωνα με τους μελετητές, τα κτήρια ταξινομούνται αδρά σε τέσσερις χρονικές περιόδους, με συμβατικά χρονολογικά όρια, τα εξής: πύργοι και πυργόμορφα σπίτια (1700-1750), σπίτια της ακμής (1750-1830), σπίτια της λανθάνουσας παρακμής (1830-1860) και σπίτια της παρακμής (1860-1910).

Οικία Στέλλου. Το ξώστεγο, η αρχική είσοδος με το καμπύλο ανώφλι και η μεταγενέστερη, μεγαλύτερων διαστάσεων, με ευθύγραμμο ανώφλι

Οικία Στέλλου. Οι αρχικές πόρτες που οδηγούσαν στο ξώστεγο.

Η οικία Στέλλου, σήμερα

Οικία Αθανάσιου Αρμάγου. Διακρίνονται οι δοκοθήκες από το ξώστεγο, η αρχική πόρτα εισόδου με το καμπύλο ανώφλι και το ίκνος από την πόρτα που οδηγούσε στο ξώστεγο και αντικαταστάθηκε με παράθυρο.

Οικία Αθανάσιου Αρμάγου. Οχυρωμένη όψη στο δρόμο. Τα βαρέλια για τις ελιές στο κατώ.

Οικία Ζαρίφη. Διακρίνονται οι δοκοθήκες από το ξώστεγο, η αρχική πόρτα και η μεταγενέστερη που οδηγούσαν σε αυτό.

Η οικία Ζαρίφη, σήμερα

Οικία Στεργίου

Πύργοι και πυργόμορφα σπίτια (1700-1750)

Πρόκειται για καθαρά πέτρινες, ψηλόκορμες, επιβλητικές κατασκευές, όμοιες με τους οχυρωματικούς πύργους. Ο τελευταίος όροφος χαρακτηρίζεται από τα τολμηρά ξώστεγα, δηλαδή προβόλους από ξυλοκατασκευή, οι οποίοι ενίοτε φθάνουν τα 2,50μ. Τα ξώστεγα, ημιυπαίθρια ή κλειστά, αυξάνουν την επιφάνεια του τελευταίου ορόφου, χωρίς όμως να δημιουργείται ένας ενιαίος χώρος, καθώς ο πέτρινος περιμετρικός τοίχος του σπιτιού φθάνει μέχρι την στέγη. Τέτοιοι πύργοι βρίσκονται δύο, σε μικρή απόσταση από τον Αγ. Λαυρέντιο, στην περιοχή των Λεωνίων, του Ολύμπιου και του Κοκοσλή.

Τα πυργόμορφα σπίτια ακολουθούν παρόμοιους κανόνες στη δομή, έχουν όμως μικρότερο ύψος και μεγαλύτερη σε περίγραμμα ορθογωνική κάτοψη. Τα ανοίγματά τους είναι εξαιρετικά περιορισμένα και καταλήγουν σε τοξωτό ανώφλι. Στο ισόγειο είναι οι αποθηκευτικοί χώροι, ενώ ο όροφος κάλυπτε τις στοιχειώδεις ανάγκες διαβίωσης.

Πυργόμορφα σπίτια διασώζονται αρκετά στον Αγ. Λαυρέντιο. Το σπίτι του Στέλλου, ίσως το αρχαιότερο κτισμένο προ του 1712, είναι ορθογώνιο, δίχωρο. Αργότερα προστέθηκε νέα κατασκευή, μετατρέποντάς την κάτοψή του σε σχήμα Γ. Το σπίτι του Ζαρίφη μεγαλύτερο σε κάτοψη, τρίχωρο, η ανέγερσή του τοποθετείται στο 1716. Μικρών διαστάσεων μονόχωρο, είναι το σπίτι του Αθανάσιου Αρμάγου, το οποίο, σύμφωνα με επιγραφή, κτίσθηκε το 1726. Στο ισόγειο, διατηρούνται και σήμερα στη θέση τους τα βαρέλια για τις ελιές. Εντυπωσιακό ήταν και το πυργόσπιτο του Στεργίου (αρχές 18ου αι.), αρχικά ιδιοκτησίας Γκλαβάνη, το οποίο δεν υπάρχει σήμερα.

Σπίτια της ακμής (1750-1830) (πυργοειδής μορφή)

Η επιδίωξη του Βαλκάνιου εμπόρου – αστού θα εκφραστεί μέσα από πολυώροφα σπίτια, πλούσια διακοσμημένα, σύμβολα υπεροχής. Η πυργοειδής πέτρινη βάση τους διατηρεί τον οχυρωματικό χαρακτήρα, με ελάχιστα, μικρών διαστάσεων ανοίγματα. Ο τελευταίος όροφος, σε μεγάλο ποσοστό από ξυλοκατασκευή, είναι διάτρητος από ανοίγματα και προβάλλει σε διάφορες θέσεις, με τα σαχισί, έξω από το περίγραμμα των υποκείμενων ορόφων.

Στο ισόγειο είναι οι αποθηκευτικοί χώροι και η σκάλα που οδηγεί στους ορόφους. Στον 1ο όροφο βρίσκονται τα χειμωνιάτικα δωμάτια με τα τζάκια και ενίοτε το μαγειριό με ελεύθερη απορροή των νερών του νεροχύτη. Ο 2ος όροφος, ο καλοκαιρινός, είναι ο πιο προσεγγμένος χώρος με καθιστικά (κιάσκια) στα υπερυψωμένα δάπεδα των σαχισί, λεπτά ξύλινα κολονάκια και χαμηλά ξυλόγλυπτα κάγκελα που τονίζουν την ιδεατή αυτοτέλεια των υπερυψωμένων επιπέδων. Δεδομένου ότι τα παράθυρα έκλειναν μόνο με παντζούρια και δεν διέθεταν τζαμλίκια, φεγγίτες με γύψινες νευρώσεις και πολύχρωμα τζαμάκια φώτιζαν το χώρο στη διάρκεια της ημέρας κατά τους κρύους μήνες. Ο τελευταίος όροφος έκλεινε με καταπακτή, την γκλαβάνη και ενίοτε χρησίμευε και ως χώρος οικοτεχνικής παραγωγής. Χαρακτηριστικά των όψεων είναι ο λιτός διάκοσμος των όψεων, οι πετρόχτιστοι τοίχοι και οι λευκές επιφάνειες του τελευταίου ορόφου, το ευθύγραμμο υπέρθυρο και η ξύλινη καρφωτή εξώπορτα.

Η αυλή αποτελούσε αναπόσπαστο στοιχείο του σπιτιού και το κέντρο της καθημερινής ζωής. Τοποθετημένη προς την πλευρά της καλύτερης θέας, συγκέντρωνε όλες τις λειτουργίες του σπιτιού σε προσκτίσματα, τις αποθήκες, το μαγειριό, το παράσιτο και το πλυσταριό, αφήνοντας το σπίτι «καθαρό» για την άνετη διαμονή των κατοίκων. Ενίοτε, μερικά από τα προσκτίσματα αυτά ενώνονταν σε ένα ενιαίο κτίσμα, το παράσιτο.

Στην εποχή αυτή ανήκει το αρχοντικό Γκλαβάνη (περί το 1750), το οποίο αργότερα δέχθηκε αρκετές μετατροπές. Στην ίδια εποχή ανήκει και η οικία Καμινάρη, η οποία δεν σώζεται πλέον.

Οικία Καμινάρη

Αρχοντικό Γκλαβάνη

Αρχοντικό Γκλαβάνη (περί το 1750)

Αρχοντικό Γκλαβάνη. Διακρίνεται το υπερυψωμένο δάπεδο και τα λεπτά ξύλινα κολονάκια που δημιουργούν έναν νοητά αυτοτελή χώρο.

Αρχοντικό Γκλαβάνη, μετά τις εργασίες

Σπίτια της λανθάνουσας παρακμής (1830-1860)

Στα σπίτια αυτά, κάτω από «ακαδημαϊκές» επιρροές, είναι έντονη η διάθεση για συμμετρία, ενώ παραμένει παρόμοια η εσωτερική οργάνωση με την προηγούμενη περίοδο, στη λογική του κλειστού και της εσωστρέφειας. Μια σειρά κατασκευαστικών στοιχείων τοποθετούνται στον άξονα συμμετρίας, με πιο χαρακτηριστικό το κεντρικό κυκλικό ή πολυγωνικό σαχισί, πάνω σε αντεστραμμένο κώνο από επάλληλες σειρές λίθων που προεξέχουν εκφορικά. Διπλή σειρά λίθων προεξέχει επίσης εκφορικά, προβάλλοντας τη βάση του τελευταίου ορόφου.

Σταδιακά και από τα μέσα περίπου του 19ου αιώνα, η πέτρινη κατασκευή θα αντικαταστήσει τον ξύλινο σκελετό. Οι εξ ολοκλήρου πέτρινοι όγκοι καλύπτονται με σοβά, αποκτούν μεγαλύτερα ανοίγματα και οι χαμηλοί όροφοι, τα οποία τοποθετούνται συμμετρικά ως προς τον κατακόρυφο άξονα και καταργούνται οι φεγγίτες ή αντικαθίστανται από ζωγραφικές απομιμήσεις. Παράλληλα, υιοθετούνται ορισμένα κλασικιστικά χαρακτηριστικά, όπως γερμανικά παντζούρια, υποτυπώδη περιγράμματα στα παράθυρα και κάλυψη της προεξοχής της στέγης με σοβά.

Ερως Λιάτσουρα (πρώτο μισό 19ου α.)

Οικία Πύργου Σίνη 1836

Οικία Ζαρίφη Αλέξη

Οικία, [1861]

Οικία Μιχάλη Απόστολου (1862)

Οικία Μακρή Αναστάσιου (1864)

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ξενοδοχείο Λιάτζουρα (1858). Αποτελεί το ένα από τα δύο παλαιότερα ξενοδοχεία του Πήλιου, πρώτο παράδειγμα κτηρίου με εμφανείς τις νεοκλασικές επιρροές.

Οικία Μίλλερ. Διακρίνεται το πρωτόωο με το τρίλοβο τόξο και η ποιότητα της κατασκευής.

Οικία Βλάχου Θωμά.

Από τα πιο παλιά σωζόμενα λαϊκά σπίτια. Στο κατώι ζυμώναν τα ζώα και στον όροφο οι άνθρωποι.

Οικία Παπαθανασίου, μαρμάρινο φουρούσι.

Οικία Παπαθανασίου

Οικία Καντίκου

Οικία Ζησόπουλου

Οικία Αργάγου Θρασυβούλου

Οικία Μίλλερ (πρώην Κανταρτζή (1861)). Από τα ελάχιστα σπίτια στον Αγ. Λαυρέντιο σε «Αιγυπτιακό» στυλ.

Οικία Μάρως Γρηγοριάδου. Απλό ορθογώνιο σπίτι

Οικία Μαρίας Χουρμουζιάδου (1930)

Σπίτια της παρακμής (1860-1910)

Παρόλο που το Πήλιο σταδιακά παρακμάζει με την ταχεία ανάπτυξη του Βόλου, Πηλιορείτες μεταφέρουν εκεί τη μόνιμη κατοικία τους, διατηρούν όμως σπίτια και κτήματα στο Πήλιο. Ακόμα, πάροικοι, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους Αιγυπτιώτες, βαμβακέμποροι, φορείς μιας νέας αισθητικής αντίληψης, επιστρέφουν και δίνουν απλόχερα χρήματα για κοινωφελή έργα, ιδιωτικά αρχοντικά και ωραία ξενοδοχεία.

Οι αλλαγές, στον τρόπο οργάνωσης των σπιτιών είναι ριζικές. Χαρακτηριστική είναι η διαμπερής σάλα εισόδου, κάθετη στην όψη του σπιτιού, με τα εκατέρωθεν δωμάτια. Το κυρίως σπίτι αποκτά ανεξάρτητη είσοδο από το κατώι, με σκάλα που τοποθετείται εξωτερικά. Χαρακτηριστικά είναι ακόμα τα αξονικά μπαλκόνια με περίτεχνες σιδεριές, τα πέτρινα φουρούσια, η χρήση, σε πολλές περιπτώσεις, κεραμιδιών αντί για σχιστόπλακες, τα γερμανικά παντζούρια σε τετράγωνο περίγραμμα και οι καγκελόφρακτοι φεγγίτες.

Παράλληλα, σε άλλες περιπτώσεις, εισάγονται στοιχεία άσχετα με τον κλασικισμό, σε «παροικιακή» αισθητική, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζει το μνημειακό προστώο με υπερυψωμένα τρίλοβα τόξα από λεπτές κολόνες και κιονόκρανα. Είναι τα περίφημα σπίτια των Αιγυπτιακών.

Τα μεσοαστικά σπίτια χρησιμοποιούν παραπλήσια χαρακτηριστικά, ενώ τα λαϊκά χτίζονται διώροφα με διαμπερή σάλα και εκατέρωθεν δωμάτια, εξωτερική σκάλα εισόδου, ανεξάρτητη είσοδο στο κατώι, όψεις σε οριζόντιες και κατακόρυφες ζώνες με στόχο την απόλυτη συμμετρία και σε μερικές περιπτώσεις με κεντρικό αέτωμα στο κεντρικό τμήμα της πρόσοψης.

Τέλος, ειδική αναφορά θα πρέπει να γίνει στα απλά ορθογώνια λαϊκά σπίτια, «την άχρονη αρχιτεκτονική του ελάχιστου», τα οποία σε παλαιότερες εποχές φιλοξένησαν ανθρώπους και ζώα μαζί, απλοί τύποι σπιτιών που χρησιμοποιήθηκαν διαχρονικά μέχρι σχεδόν τις μέρες μας.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η εκπαιδευτική δραστηριότητα στον Άγιο Λαυρέντιο ξεκινά, όπως μαρτυρούν οι πηγές, στα μέσα του 18ου αιώνα, με τη λειτουργία της «Σχολής Νεοφύτου», στο μοναστήρι του Αγίου Λαυρεντίου. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η πληροφορία για την ίδρυση Φιλοσοφικής Σχολής από τον Δοσίθεο Β', η λειτουργία και η εκπαιδευτική δραστηριότητα της οποίας, ωστόσο, αμφισβητούνται από τους ιστορικούς της εποχής.

Το 1816, Αγιολαυρεντιίτες ονομαστοί δάσκαλοι, όπως ο Δανιήλ Μάγνης, ο Ζήσης Παχάρνικος και ο Δημήτριος Λογιώτατος, συστήνουν το «Ελληνικό Σχολείο», ίσως το πρώτο σχολείο που δεν είναι εξαρτημένο από τη Μονή. Κατόπιν, λειτουργεί το αλληλοδιδασκτικό σχολείο και το παρθενγωγείο. Στο αλληλοδιδασκτικό φοιτούν μόνο αγόρια.

Τα έτη 1900 και 1901 λειτουργούν Ελληνικό Σχολείο, Παρθενγωγείο, Δημοτικό και νηπιαγωγείο. Αρχικά, τα περισσότερα σχολεία στεγαζόνταν στο σπίτι της Κατίνας Μάνθου και αργότερα μεταφέρθηκαν σε κοινοτικό κτίριο, κοντά στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου.

Το κτίριο αυτό στεγάζει την εκπαιδευτική δραστηριότητα έως το 1947, οπότε μια ομάδα ανταρτών το πυρπολεί, διότι στο κτίριο στεγαζόταν επίσης εκείνη την περίοδο η Χωροφυλακή. Μετά το σεισμό του 1955, χαρακτηρίζεται επικίνδυνο και κατεδαφίζεται. Μέχρι το κτίσιμο του καινούριου σχολείου, οι μαθητές και τα γράμματα περιδιαβαίνουν σε παράδοξους τόπους μάθησης: στα κελιά της εκκλησίας του Αγίου Αποστόλου, στο κοινοτικό κατάστημα, στην ύπαιθρο, όταν ο καιρός το ευνοούσε, ακόμη και μέσα σε γνωστό καφενείο της πλατείας.

Δημοτικό Σχολείο Αγίου Λαυρεντίου 1910

Ο πλέον γνωστός και πολυαναφερόμενος δάσκαλος, Γιάννης Παπαμήτρου ή, αλλιώς, ο Γιαννάκης ο «δάσκαλος», πιθανόν το 1932

Υπαιθρια διδασκαλία μετά τον σεισμό του 1955

Μαθήτριες του δημοτικού σε σχολική εκδήλωση

1934, Μαθητές και μαθήτριες του παλιού δημοτικού σχολείου με τον δάσκαλό τους, Ιωάννη Κορνούτο

Γυμναστικές επιδείξεις στην αυλή του καινούριου σχολείου

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το καινούριο σχολείο χτίζεται το 1959 στην κορυφή του χωριού, κτίριο ευρύχωρο και μοντέρνο για την εποχή του, με μαγευτική θέα, απλόχωρη αυλή και μια μεγάλη ανηφόρα που σου κόβει την ανάσα, αν είσαι από τον κάτω μαχαλά. Πιο πάνω, δεσπόζει το Μοναστήρι και οι εγκαταστάσεις των κατασκηνώσεων της Μητρόπολης Δημητριάδος.

Γυμναστικές επιδείξεις στην αυλή του καινούριου σχολείου

Γυμναστικές επιδείξεις στην κεντρική πλατεία

Οι ψηλοτάβανες αίθουσες του σχολείου το χειμώνα αντιστάθηκαν στις πυρριμμένες χειροποίητες σόμπες. Καταβρόχθιζαν τα ξύλα με μανία κι έτσι οι μικροί μαθητές έκαναν σχεδόν καθημερινά μια αλυσίδα για την μεταφορά των ξύλων στο εσωτερικό του σχολείου

Τα μετέπειτα χρόνια και έως σήμερα τα γηπεδία των κατασκηνώσεων φιλοξενούν τους σχολικούς περιπάτους, καθώς και πολλούς αυθόρμητους ποδοσφαιρικούς αγώνες.

Ο μεγάλος περίπατος έφτανε ως την Μανερού (μάνα του νερού), μέρος μαγικό με μικρό καταρράκτη κι ευωδιές του δάσους.

Από σχολική εκδήλωση για την επέτειο της 25ης Μαρτίου

ΛΑΤΡΕΙΑ - ΕΘΙΜΑ

Ο Άγιος Απόστολος ο Νεομάρτυρας

Ο Απόστολος Σταματίου γεννήθηκε στον Άγιο Λαυρέντιο μεταξύ 1665 και 1667. Σε ηλικία περίπου δεκαπέντε ετών χάνει τους γονείς του, φεύγει από το χωριό και αναζητά την τύχη του ως υπηρέτης σε καπηλειό της Κωνσταντινούπολης. Σύμφωνα με την παράδοση, το 1686, και όταν σουλτάνος ήταν ο Μεχμέτ ο Δ', αντιπροσωπεία Αγιολαυρεντιτών προεστών φτάνει στην Κωνσταντινούπολη, προκειμένου να ζητήσει τη διαμεσολάβηση της Βαλιδέ Σουλτάνας για τη μείωση των βαρύντων φόρων που είχε επιβάλει ο βοεβόδας της περιοχής. Σε αυτές τις διαπραγματεύσεις φαίνεται πως επιλέγουν τον νεαρό Απόστολο ως διερμηνέα.

Ο βοεβόδας, με την αρωγή ενός ακόμη συμπατριώτη γέροντα (που φοβόταν για τη φήμη του Απόστολου ως ευεργέτη), παρουσιάζει τον Απόστολο ως υποκινητή της αναφοράς και της στασιαστικής συμπεριφοράς των κατοίκων. Ακολουθεί η σύλλησή του και η θανάτωσή του με αποκεφαλισμό στις 16 Αυγούστου 1686, στη θέση Γενί Τζαμί του Κεράτιου Κόλπου. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Απόστολος αρνήθηκε να εξισλαμιστεί και δήλωσε υπέρμαχος της χριστιανικής του πίστης.

Η κάρα του ως το 1795 βρισκόταν στον ναό του Αγίου Δημητρίου στα Ταταύλα. Κατόπιν, με πρωτοβουλία του επισκόπου Δοσίθεου Σελευκείας και με την βοήθεια του Σταμούλη Κέκια, η κάρα φτάνει στη γενέτειρά. Αρχικά, οι κάτοικοι την τοποθετούν στην εκκλησία του Αγίου Αθανασίου και ξεκινούν ανοικοδόμηση ναού στα θεμέλια του παλιού σπιτιού του Αγίου.

Η λατρεία για τον νεομάρτυρα εξαπλώνεται σε όλη τη Θεσσαλία και ο νεομάρτυρας Απόστολος ανάγεται σε σύμβολο εθνικού και θρησκευτικού θαυμασμού. Τον Αύγουστο του 1836, η συντεχνία των κερατζίδων (αγωγιατών) αποφασίζει να διοργανώνει κάθε χρόνο στις 16 Αυγούστου (ημέρα θανάτωσης του) «Αγάπερ», δηλαδή προσφορά γευμάτων σε ντόπιους και ξένους κάτω από τον νάρθηκα του ναού.

Η συρροή προσκυνητών είναι παροιμιώδης και το χωριό τις μέρες εκείνες του Αυγούστου βιώνει μια συνθήκη έκτακτης ανάγκης. Κάθε σπίτι φιλοξενεί κάμποσους ανθρώπους, τα οικόσιτα ζώα αφιερώνονται και σφαγιάζονται προς τιμήν του Αγίου, τιμαφή κι ολόκληρες προίκες προσφέρονται ως τάματα επιζητώντας από τον ίδιο τη θεραπευτική φροντίδα των αρρώστων κι αναξιοπαθούντων. Σε πολλές περιπτώσεις, ενσκήπτουν σύντομοι λοιμοί εξαιτίας της διαμονής τόσων ανθρώπων στην ύπαιθρο αλλά και στους νάρθηκες των γύρω ναών.

Καρτίνα με τα γορτινά τους μπροστά στην κλισιακή σφίδα του Αγίου Αποστόλου

Γυναίκες επιτελούν τον καθαρισμό της εκκλησίας, μετά τον καρτασμό της 16ης Αυγούστου ως τάμα προς τον Άγιο, περίπου 1970

Εργασίες για την ανέγερση του νέου ναού. Πολλοί κάτοικοι του χωριού εργάστηκαν εκεί εθελοντικά

Αίσια και περιφορά της εικόνας με τη συνοδεία ατροπιαστικού ηγμένου

Η Μητρόπολη Δημητριάδος στην προσπάθεια να καρπωθεί μέρος των κερδών αρχικά ανεγείρει στην πόλη του Βόλου ναό αφιερωμένο στον Άγιο Απόστολο τον Νέο και κατόπιν επιδιώκει, χωρίς αποτέλεσμα, να μεταφέρει τα λείψανά του εκεί. Η μεταφορά δεν γίνεται ποτέ, καθώς οι κάτοικοι του χωριού εξηγείρονται και εκδιώκουν τον τότε Μητροπολίτη Ηλία. Το πανηγύρι της 16ης Αυγούστου έχει αμιγώς θρησκευτικό χαρακτήρα κι ακόμη και σήμερα συγκεντρώνει πλήθος προσκυνητών και αποτελεί σημείο αναφοράς για τους απανταχού Αγιολαυρεντίτες. Αξιοσημείωτη, στις μέρες μας, είναι η λατρεία της κοινότητας των Τσιγγάνων της περιοχής, για τον νεομάρτυρα.

ΛΑΤΡΕΙΑ - ΕΘΙΜΑ

Το έθιμο των Μάηδων πολύ γνωστό πλέον στη Μακρυνίτσα, επιβίωσε στον Άγιο Λαυρέντιο με τα μουσικοχορευτικά του δρώμενα μέχρι την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα κι ανήκει στον κύκλο των ανοιξιάτικων εθίμων.

Εκεί ένα παιδί, το «Μαγιόπουλο», στολιζόταν με λουλούδια και βλαστούς και περιφερόταν στο χωριό χτυπώντας το στολισμένο με γονιμικά σύμβολα μαγιόξυλό του, ενώ γύρω του προσωπιδοφόροι που υποδύονταν ο ένας τον γενίτσαρο, ο άλλος τον γιατρό, ή το Χότζα, τον Εβραίο, ή τον ζειμπέκη, το συνόδευαν με μαγιάτικα τραγούδια.

Το δρώμενο κατέληγε σε οργιαστικό χορό, συνοδεία δύο ζουρνάδων και νταουλιού, ενώ οι συμμετέχοντες παρήγαγαν ταυτόχρονα, συριγμούς, κρότους χαχανητά και βωμολοχίες.

Αν και το έθιμο αδρανήει από την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα, εδώ βλέπουμε οπωσδήποτε κάποιο κατάλοιπό του με την συμμετοχή καρτετιών, περίπου στα τέλη της δεκαετίας του '30

Παναγία η Σουραυλού και το τελετουργικό των Μάηδων

Τα δύο δρώμενα σχετίζονται με τις αρχέγονες τελετουργικές πρακτικές του ερχομού της άνοιξης. Το δρώμενο των σουραυλιών αξιοποιεί την ορθόδοξη χριστιανική λατρεία, ενώ των Μάηδων εδράζεται στο κοσμικό τελετουργικό.

Το ξωκλήσι της Παναγίας Σουραυλούς ή αλλιώς της Παναγίας ως Ζωοδόχου Πηγής κτίζεται, σύμφωνα με προσωπικές μαρτυρίες, περίπου το 1800. Στην περιοχή είχε ενσκήψει πανώλη κι ένας από τους προσβεβλημένους της περιοχής ονόματι Παπαγγελής αυτοεξορίζεται από το χωριό, προκειμένου να μην προσβάλει τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς του, κάπου έξω από το χωριό, προς τις καστανιές του Σαράφη. Εκεί, αποκαμωμένος από την εξάντληση έκασε στη ρίζα μιας μεγάλης καστανιάς κι όταν πια αποκοιμήθηκε είδε όραμα την Παναγία να του φανερώνει πως στην κουφάλα του δέντρου υπήρχε εικόνη της και πως έπρεπε να το πάρει και να χτίσει εκκλησιάκι για χάρη της και τότε η ίδια θα απάλλασσε αυτόν και τους συγχωριανούς του από την επιδημία. Μετά την μαρτυρία του Παπαγγελή, το χωριό κινητοποιείται μαζί με τον ιδιοκτήτη Σαράφη και κτίζουν το ξωκλήσι.

Κάθε χρόνο εκεί, χωρίς κανείς να μπορεί να εντοπίσει ακριβώς πότε κι ακριβώς γιατί, την Παρασκευή μετά την Πασχαλιά, κατά τον εορτασμό της Παναγίας ως Ζωοδόχου Πηγής, λαμβάνει χώρα ένα ιδιότυπο συλλογικό ηχητικό φαινόμενο μοναδικό στην περιοχή. Οι πιστοί προσέρχονται στην λειτουργία και οι άντρες κυρίως κατασκευάζουν μονούς ή παλιότερα διπλούς αυλούς από τους τρυφερούς βλαστούς των καστανιών, οι οποίοι παράγουν οξείς ήχους που αντηχούν στο δασικό περιβάλλον.

Οι άντρες προσφέρουν τα σουραύλια στις συζύγους, στα παιδιά ή στις αγαπημένες τους κι όλοι μαζί επιδίδονται σε διαρκείς συριγμούς, οι οποίοι παράλληλα με τα χλιμιντρίσματα των αλόγων και τη συνοδεία της ψαλμωδίας φτιάχνουν ένα μοναδικό ηχοτοπίο, που μοιάζει να εξορκίζει τα κακά του χειμώνα.

Κατάσκη καραμειζής από αλόκληρο φλοιό κλαδιού καστανιάς με προσθήκη τσαμπούνας που παράγει ήχο με την πίεση των χεριών

Απόσπασμα τραγουδιού από το δρώμενο των Μάηδων:

Μή μου δροσερέ κι Απρίλη λουλουδάτε,
Ο Μάης με τα τριαντάφυλλα κι ο Απρίλης με τα λουλούδια,
Όλον τον κόσμο γέμισε τάθε και τα λουλούδια,
Τον νιόνε περικύκλωσε μες στις κυράς την πόρτα,
Της μαυρομάτας να μπω να διω την λυγερή πώς στρώνει
πώς κοιμάται
Πως στρώνει στα τριαντάφυλλα, κοιμάται στα λουλούδια,
Πώς να την πω να σηκωθεί, πώς να την πω να κάτσει.
Να την ειπώ λιγνό βεργί και το βεργί λυγάνει,
Να την ειπώ αγιόκλημα, το κλήμα έχει κόμπους
Να την ειπώ τριαντάφυλλο και από τ'αγκάθι βγαίνει,
Να την ειπώ βασιλικό κι από την μυρωδιά του (...)

ΛΑΤΡΕΙΑ - ΕΘΙΜΑ

Ο γάμος και η προίκα

Ο γάμος κι η μεταφορά της προίκας της νύφης ακολουθεί, όπως και σε άλλες περιοχές του ελληνικού χώρου μια σειρά από τελετουργικές πρακτικές που φανερώνουν την θέση της γυναίκας, την οικονομική κατάσταση των εμπλεκόμενων, καθώς και τις τοπικές αντιλήψεις για την κορυφαία αυτή σύζευξη των δύο φύλων.

Η οικογένεια του κοριτσιού έπρεπε από πολύ νωρίς να ετοιμάσει την προίκα του. Σεντόνια, τέσσερις καρφέτες, κιλίμια, εσώρουχα, μαξιλάρια, πετσέτες, αλλά και χαλκώματα, ένα καζάνι, τετζερέδια, το γκιούμι και δυο μπουλά και πάμπολλα κεντήματα με δαντέλες και πλακέ βελονιές που έπρεπε να εκτεθούν μια βδομάδα πριν το γάμο στο σπίτι της νύφης, όπου σχεδόν όλο το χωριό περνούσε, σχολίαζε και θαύμαζε.

Συνήθως η νύφη έφευγε από το πατρογονικό της κι έτσι ο γαμπρός έστελνε ζώα και με συνοδεία μουσικών οργάνων η οικοσκευή της νύφης μεταφέρονταν στο σπίτι του γαμπρού. Στην μεταφορά αυτή, μέσα σε κλίμα ευφορίας, συμμετείχε συνήθως πλήθος κόσμου κι όλοι κουβαλούσαν και κάτι από τα υπάρχοντα της νύφης. Τα προικιά έπρεπε απαραίτητως να περάσουν από την πλατεία του χωριού όπου κι αν έμενε ο γαμπρός.

Την Κυριακή του γάμου σχηματιζόταν μια ομάδα με τους οργανοπαίχτες, τα μπρατίμια και τους συμπεθέρους και πήγαιναν να πάρουν τον κουμπάρο από το σπίτι του. Τον οδηγούσαν στο σπίτι του γαμπρού κι από κει όλοι μαζί ξεκινούσαν για το σπίτι της νύφης. Την νύφη την κατέβαζε από τις σκάλες ο πατέρας ή ο αδερφός της ενώ τα όργανα έπαιζαν το τραγούδι «Μάνα μου τα λουλούδια μου, συχνά να τα ποτίζεις», τραγούδι αποχωρισμού. Το κατεχοχόν γλύκισμα που προσφερόταν στους γάμους ήταν ο περίφημος νυφιάτικος μπακλαβάς, «φτενότερος» για τα προικιά και χοντρότερος για τον γάμο.

Τα γλέντια των γάμων και των προικιών ήταν παροιμιώδη σε διάρκεια κι αντοχή. Πολύ σημαντικό ρόλο στην τήρηση των εθίμων, αλλά και στην περιποίηση των καλεσμένων, έπαιζαν οι έμπιστοι, ανύπαντροι φίλοι του γαμπρού, τα μπρατίμια, τα οποία, την μέρα του γάμου, έφεραν στον ώμο τους ένα λευκό τριγωνικό μαντήλι, ως αναγνωριστικό, ένα πιάτο με μπακλαβά κι ένα μικρό μπουκαλάκι τσίπουρο.

ΚΑΦΕΝΕΙΑ

Τα καφενεία του χωριού, ευρισκόμενα παλαιότερα αποκλειστικά στην κεντρική πλατεία, με τη διάνοιξη του δρόμου έκαναν την εμφάνισή τους και στον αποκαλούμενο «σταθμό». Στους χώρους τους, όπου στο παρελθόν σύχναζαν μόνον οι άντρες, ξαπόσταιναν οι εργάτες και ψυχαγωγούνταν οι πλουσιότεροι, μεθούσαν τους σκληρούς χειμώνες και δροσίζονταν κάτω από τους πλατάνους το καλοκαίρι.

Με το τσίπουρο να ρέει, τα νέα, τα μυστικά και οι εξομολογήσεις έρρεαν επίσης, και, έτσι, η ιδιωτική ζωή γινόταν δημόσια. Εκεί λάμβαναν χώρα οι γιορτές κι οι επέτειοι, οι χαρές κι οι λύπες. Εκεί δουλειές έκλειναν, δουλειές άνοιγαν και πολιτικές χαράσσονταν στον πάγκο και στο τραπέζι. Ο μεζές συνήθως λιτός, δυο ελιές, μερικά παστά, στραγάλια στις μεγάλες «οικονομίες», στη συνέχεια αποκτά ποικιλία και αποτελεί για τον επισκέπτη μια νέα γευστική αποκάλυψη. Αργότερα, κατακτούν και οι γυναίκες την πλατεία και τα καφενεία και αξιώνουν δυναμικά την παρουσία τους στον δημόσιο χώρο.

Αξιοσημείωτος είναι ο ανταγωνισμός κάποιας περιόδου μεταξύ παντοπωλείων και καφενείων, μέσα από μια συνήθεια που προέκυψε στις αρχές του προηγούμενου αιώνα και διατηρήθηκε σχεδόν ως το τέλος του.

Μαθαίνουμε γι' αυτήν τη διαμάχη σε άρθρο της εφημερίδας «Θεσσαλία» στις 3.4.1937, από τον περιοδεύοντα συντάκτη Φαίδωνα Μακρή:

«Ο Άγιος Λαυρέντιος έχει γύρω από την κεντρική του πλατεία 3 καλά κι αξιοπρεπή την εμφάνισιν καφενεία, τα οποία όμως κινδυνεύουν να κλείσουν, διότι τα συναγωνίζονται τα παντοπωλεία. Μάλιστα εις τον Άγιον Λαυρέντιον τα παντοπωλεία πωλούν τσίπουρα και φτιάχνουν καφέδες, αλλά κατ' αυτόν τον τρόπον τα συστηματικά καφενεία είναι καταδικασμένα να κλείσουν.»

ΚΑΦΕΝΕΙΑ

Τα καφενεία του χωριού, ευρισκόμενα παλαιότερα αποκλειστικά στην κεντρική πλατεία, με τη διάνοιξη του δρόμου έκαναν την εμφάνισή τους και στον αποκαλούμενο «σταθμό». Στους χώρους τους, όπου στο παρελθόν σύχναζαν μόνον οι άντρες, ξαπόσταιαν οι εργάτες και ψυχαγωγούνταν οι πλουσιότεροι, μεθούσαν τους σκληρούς χειμώνες και δροσίζονταν κάτω από τους πλατάνους το καλοκαίρι.

Με το τσίπουρο να ρέει, τα νέα, τα μυστικά και οι εξομολογήσεις έρρεαν επίσης, και, έτσι, η ιδιωτική ζωή γινόταν δημόσια. Εκεί λάμβαναν χώρα οι γιορτές κι οι επέτειοι, οι χαρές κι οι λύπες. Εκεί δουλειές έκλειναν, δουλειές άνοιγαν και πολιτικές χαράσσονταν στον πάγκο και στο τραπέζι. Ο μεζές συνήθως λιτός, δυο ελιές, μερικά παστά, στραγάλια στις μεγάλες «οικονομίες», στη συνέχεια αποκτά ποικιλία και αποτελεί για τον επισκέπτη μια νέα γευστική αποκάλυψη. Αργότερα, κατακτούν και οι γυναίκες την πλατεία και τα καφενεία και αξιώνουν δυναμικά την παρουσία τους στον δημόσιο χώρο.

Αξιοσημείωτος είναι ο ανταγωνισμός κάποιας περιόδου μεταξύ παντοπωλείων και καφενείων, μέσα από μια συνήθεια που προέκυψε στις αρχές του προηγούμενου αιώνα και διατηρήθηκε σχεδόν ως το τέλος του.

Μαθαίνουμε γι' αυτήν τη διαμάχη σε άρθρο της εφημερίδας «Θεσσαλία» από τον περιοδεύοντα συντάκτη Φαίδωνα Μακρή: «Ο Άγιος Λαυρέντιος έχει γύρω από την κεντρική του πλατεία 3 καλά κι αξιοπρεπή την εμφάνισιν καφενεία, τα οποία όμως κινδυνεύουν να κλείσουν, διότι τα συναγωνίζονται τα παντοπωλεία. Μάλιστα εις τον Άγιον Λαυρέντιον τα παντοπωλεία πωλούν τσίπουρα και φτιάχνουν καφέδες, αλλά κατ' αυτόν τον τρόπον τα συστηματικά καφενεία είναι καταδικασμένα να κλείσουν.»

ΜΟΥΣΙΚΗ - ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ

Στο Πήλιο ευδοκίμησε η συνηθέστερη ζυγιά οργάνων των ελληνικών υπαίθριων γλεντιών, αυτή του ζουρνά και του νταουλιού. Ο ζουρνάς, ως βασικό όργανο, καλούνταν να αποδώσει από τον διονυσιακό ξέφρενο χορό έως το ερωτικό κι επιτραπέζιο τραγούδι. Όργανο με επικό χαρακτήρα και διαπεραστικό ήχο, είναι δυσκολότατο στην εκτέλεση της μουσικής, καθώς απαιτεί σωματική δύναμη στο φύσημα και δεξιολογικές ικανότητες στη σωστή εκφορά των μουσικών φθόγγων («Το λέν' ζουρνά γιατί θέλ' ζόρ' να κάνει Α!» λέγανε σκωπτικά οι Πηλιορείτες ζουρνατζήδες).

Το νταούλι του Πηλίου είναι το μεγαλύτερο σε μέγεθος από όλα τ' άλλα των υπολοίπων περιοχών της Ελλάδας και με το βαθύτερο ηχώχρωμα. Ο συρτός χορός είναι ο επικρατέστερος στην περιοχή και οι σκοποί που τον συνοδεύουν είναι σχετικά αργοί και ρυθμολογικά τους χαρακτηρίζει η έντονη ισχυρή θέση στον πρώτο χρόνο του τετράχρονου μέτρου.

Συστατικά στοιχεία του πηλιορείτικου τραγουδιού είναι το φυσικό στοιχείο και, ειδικότερα, ο «ανθικός» μικρόκοσμος του βουνού αυτού, καθώς και η τάση για φυγή, για ταξίδι, πιθανόν λόγω της εξωστρεφούς δραστηριότητας της περιοχής.

Στον Άγιο Λαυρέντιο, όπως και σε άλλα χωριά του νοτιοανατολικού Πηλίου, παρατηρήθηκε μουσικός απομονωτισμός, ο οποίος συνετέλεσε στη διατήρηση του αρχαιότερου μουσικού σχήματος νταούλι – ζουρνάς, μέχρι και την δεκαετία του 1970, οπότε και εισήχθη το κλαρίνο.

Ο Θανάσης Μαυρίκος και ο Βαγγέλης Μπότσαρης, πρακτικοί και αυτοδίδακτοι οργανοπαίχτες, με εξαιρετική αντοχή και δεξιότητα, φημίζονται για την υποστήριξη πολυήμερων πανηγυριών, ενώ οι ερασιτεχνικές ηχογραφήσεις του Μαυρίκου αφήνουν μια σημαντική μουσική παρακαταθήκη. Την δεκαετία του '80, ο Χαράλαμπος Καραμανιώλας κι ο Απόστολος Τσιάντος παίρνουν την σκυτάλη στη συνέχιση της παράδοσης του ζουρνά και ως σήμερα, με συνεχή πλέον τον Λαυρέντη Νίτη, τα πανηγύρια και οι μουσικές εκδηλώσεις πλαισιώνονται απαραίτητα από τους σκοπούς του Πηλίου και τη ζυγιά των ζουρνάδων.

ΜΟΥΣΙΚΗ - ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ

Τα πανηγύρια στον Άγιο Λαυρέντιο αποτελούσαν μια πολύ καλή αφορμή για κοινωνική συναναστροφή, επιδείξει πλούτου και γοήτρου και φυσικά για εύρεση συντρόφου, το λεγόμενο τότε «διάλεγμα».

Αν μια οικογένεια είχε τρεις κόρες, φρόντιζε στο πανηγύρι να εμφανίζει τη μεγαλύτερη και κατόπιν, τα επόμενα χρόνια, έπαιρναν σειρά οι επόμενες. Λάμβαναν χώρα τους θερινούς μήνες και κρατούσαν τρεις μέρες, με πιο σημαντικά το πανηγύρι του Αγίου Λαυρεντίου, στις 10 Μαΐου (αργότερα μεταφέρθηκε το πρώτο Σαββατοκύριακο του Ιουνίου), και του Προφήτη Ηλία, στις 20 Ιουλίου. Στις 3 το μεσημέρι, δινόταν το άτυπο κέλευσμα για να ξεκινήσει ο χορός. Οι γυναίκες μετέφεραν από το σπίτι την καρέκλα τους και κάθονταν οι περισσότερες περιμετρικά της πλατείας, περιμένοντας το κάλεσμα του συζύγου για να μετάσχουν στον χορό. Στο κέντρο της πλατείας κάθονταν οι άντρες, οι παπάδες, ο γιατρός, οι δάσκαλοι και κάποιες γυναίκες πλουσιών. Με τη δύση του ηλίου, κάποιοι γηραιότεροι, κτυπώντας παλαμάκια, έδινε το σήμα για την αποχώρηση των γυναικών, ενώ οι άντρες συνήθως παρέμεναν έως το ξημέρωμα.

Με την πάροδο των χρόνων, τα πανηγύρια χάνουν το αυστηρό αυτό τυπικό, εξακολουθούν, ωστόσο, να αποτελούν κορυφαία αφορμή συνένωσης κατοίκων αλλά και απόδημων Αγιολαυρεντιτών, με τη νοσταλγία του παρελθόντος πάντα παρούσα στους κυκλωτικούς χορούς και στη μέθη της βραδιάς.

Πηλιορείτικη ασματολογία

Θαυμάζομαι το κρύο νερό,

-το νερατζοφίλημα-

Από πούθε κατεβαίνει,

Αχ νερατζοφιλημένη.

Από γκρεμό γκρεμίζεται

-το νερατζοφίλημα-

Και σε περιβόλι μπαίνει

Αχ νερατζοφιλημένη...

«Το τραγούδιον ετραγώ

γορ, όστις ήν και εις των μάλλον φιλελευθέρων ανδρών του χωρίου...»

Το πόσο η λέξη αυτή διαφέρει από τις λέξεις που χρησιμοποιούμε, σήμερα, είναι τόσο διαφορετικό, όσο και η σημασία που αυτές έχουν. Η λέξη αυτή, που σημαίνει «απόλαυση», είναι η λέξη που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι της εποχής εκείνης, για να περιγράψουν την ευτυχία που έβλεπαν να ζουν οι άνθρωποι της εποχής εκείνης. Η λέξη αυτή, που σημαίνει «απόλαυση», είναι η λέξη που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι της εποχής εκείνης, για να περιγράψουν την ευτυχία που έβλεπαν να ζουν οι άνθρωποι της εποχής εκείνης. Η λέξη αυτή, που σημαίνει «απόλαυση», είναι η λέξη που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι της εποχής εκείνης, για να περιγράψουν την ευτυχία που έβλεπαν να ζουν οι άνθρωποι της εποχής εκείνης.

Ο Αγιολαυρεντίτης ιεροψάλτης και προύχοντας Ρήγας Οικονόμου παρακάτω σατιρίζει την χορευτική μανία ορισμένων γυναικών:

-Α κυρά Μαριώρα μ' σήκω, ο άντρας πείνασε!

-Αμ σαν πείνασε και τί;

Ο χορός καλά κρατεί.

Τραγουδῶ, χοροπηδῶ, το χορό δεν παραιτῶ!

-Α κυρά Μαριώρα μ' δίψασεν ο άντρας σου!

-Αμ σα δίψασε και τί:

Ο χορός καλά κρατεί.

Τραγουδῶ, χοροπηδῶ, το χορό δεν παρατῶ!

Το νερό 'ναι στο καυκή

Κι ας το πάρει να το πει.....

Ακολουθεί το σχόλιο του ίδιου: «Το ανωτέρω άσμα, αδό-
μενον υπ' ανδράν και γυναικῶν κατά τα διαλείμματα των
μουσικῶν, εκίνει εις σαρδώνιον γέλωτα τας χορεύουσας γυ-
ναίκας, αίτινες μάλιστα διεμαρτύροντο μετά το πέρας του
χορού...»(Σκουβαράς Βαγγέλης. Από το λειψάνο της
παράδοσης: Πηλιορείτικα Β', 1983)

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΣ ΒΙΟΣ

Στον κύκλο της μέρας ο δεδομένος μόχθος για την καλλιέργεια της γης διαφοροποιείται μόνο από τις αλλαγές των εποχών αλλά και από την οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Οι περισσότερες γυναίκες συμμετέχουν στη συγκομιδή ή στη φροντίδα των οικόσιτων ζώων και, επιπλέον, φέρουν σχεδόν την αποκλειστική ευθύνη για τη διαχείριση του νοικοκυριού και για το μεγάλωμα των παιδιών. Αυτό που κάνει διαφορετικές τις μέρες είναι ο ελεύθερος χρόνος, ο χρόνος ψυχαγωγίας, ο χρόνος ανάπαυλας, ο οποίος με την πάροδο των χρόνων και την έλευση τεχνολογικών ευκολιών γίνεται περισσότερος και καθιστά τους ανθρώπους πιο εξωστρεφείς.

Οι άντρες πρωταγωνιστούν στον δημόσιο χώρο, είναι θαμώνες των καφενείων, λάτρεις του αλκοόλ και του καπνού, είναι πρωταγωνιστές στις συζητήσεις και στις διευθετήσεις, είναι πελάτες στην αγορά και μεταβιβαστές ειδήσεων και γεγονότων.

Οι αυλές των γυναικών είναι μικροί περικλειστοί φυτικοί παράδεισοι, θηριεμένοι από την αφθονία του νερού. Εκεί περνάνε τα καλοκαιρινά τους απογεύματα, εκεί μεγαλώνουν τα παιδιά τους, εκεί ξεκουράζονται οι γηραιότεροι, εκεί μαζεύεται η οικογένεια για να στηθεί μπροστά στον φωτογράφο. Εκεί, προς το σούρουπο, το βελόνι κι η κλωστή επισφραγίζουν την παραγωγικότητα της μέρας, ανάμεσα σε κουβέντες για καινούρια τεκταινόμενα, αστεία, συμβουλές και γκρίνιες.

Μόλις το 1950 ολοκληρώνεται η ηλεκτροδότηση των σπιτιών κι έτσι μεταβάλλεται ο αργόσυρτος χρόνος της νύχτας, μεταβάλλοντας ταυτόχρονα και τις συνήθειες που επέβαλε το λιγοστό φως της λάμπας.

Την Κυριακή, η οικογένεια συναντιέται γύρω από το τραπέζι, για ένα οπωσδήποτε καλύτερο φαγητό, που συνήθως περιέχει κρέας. Την Κυριακή, στις επετείους, στις θρησκευτικές γιορτές και στα πανηγύρια, όλοι φορούν τα καλύτερα ρούχα τους για τη δημόσια εμφάνιση τους. Οι γυναίκες φροντίζουν περισσότερο για το «καλύτερο ρούχο», επειδή οι δημόσιες εμφανίσεις τους είναι λιγοστές και, άρα, καθοριστικές. Οι μοδίστρες της εποχής συναγωνίζονται για το πιο ευφάνταστο πατρόν και το πορτοφόλι του πατέρα ή του συζύγου πληρώνει το πιο φινό ύφασμα από την αγορά του Βόλου. Μοντέρνες κοκέτες με αέρινα φουστάνια και πλατιά χαμόγελα παίρνουν τη θέση τους πια στις φωτογραφίες, αφήνοντας πίσω το βαρύ ένδυμα του παρελθόντος, με την αυστηρή γραμμή του.

Τις Κυριακές στον Άγιο Λαυρέντιο συνήθως μετά την εκκλησία ή προς το βραδάκι τα αρραβωνιασμένα ζευγάρια, οι κρυφοί έρωτες ή οι ρομαντικοί κάνουν μια μεγάλη βόλτα στον «αμαζωτό». Ο καινούριος δρόμος λειτουργεί σαν την παραλία μιας παραθαλάσσιας κωμόπολης. Η συνήθεια αυτή κράτησε μέχρι τα τέλη του 20 ου αιώνα!

Η διάνοιξη του επαρχιακού δρόμου που κατέληγε στον Άγιο Λαυρέντιο ξεκίνησε το 1928 με την χορηγία κάποιου τοπικού ιδιώτη κι ολοκληρώθηκε το 1935 με την αρωγή του «Ταμείου Οδοποιίας Πηλίου». Η προοπτική τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή γέμισε αισιοδοξία τους κατοίκους του Αγίου Λαυρεντίου και δη τους πρώτους επαγγελματίες του τουρισμού. Η εύκολη και γρήγορη σύνδεση με τον Βόλο είναι πια γεγονός....

Α ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ
ΕΚ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ
ΕΚ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΣ ΒΙΟΣ

Στον κύκλο της μέρας ο δεδομένος μόχθος για την καλλιέργεια της γης διαφοροποιείται μόνο από τις αλλαγές των εποχών αλλά και από την οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Οι περισσότερες γυναίκες συμμετέχουν στη συγκομιδή ή στη φροντίδα των οικόσιτων ζώων και, επιπλέον, φέρουν σχεδόν την αποκλειστική ευθύνη για τη διαχείριση του νοικοκυριού και για το μέγαλωμα των παιδιών. Αυτό που κάνει διαφορετικές τις μέρες είναι ο ελεύθερος χρόνος, ο χρόνος ψυχαγωγίας, ο χρόνος ανάπαυλας, ο οποίος με την πάροδο των χρόνων και την έλευση τεχνολογικών ευκολιών γίνεται περισσότερος και καθιστά τους ανθρώπους πιο εξωστρεφείς.

Οι άντρες πρωταγωνιστούν στον δημόσιο χώρο, είναι θαμώνες των καφενείων, λάτρεις του αλκοόλ και του καπνού, είναι πρωταγωνιστές στις συζητήσεις και στις διευθετήσεις, είναι πελάτες στην αγορά και μεταβιβαστές ειδήσεων και γεγονότων.

Οι αυλές των γυναικών είναι μικροί περικλειστοί φυτικοί παράδεισοι, θεριεμένοι από την αφθονία του νερού. Εκεί περνάνε τα καλοκαιρινά τους απογεύματα, εκεί μεγαλώνουν τα παιδιά τους, εκεί ξεκουράζονται οι γηραιότεροι, εκεί μαζεύεται η οικογένεια για να στηθεί μπροστά στον φωτογράφο. Εκεί, προς το σούρουπο, το βελόνι κι η κλωστή επισφραγίζουν την παραγωγικότητα της μέρας, ανάμεσα σε κουβέντες για καινούρια τεκταινόμενα, αστεία, συμβουλές και γκρίνιες.

Μόλις το 1950 ολοκληρώνεται η ηλεκτροδότηση των σπιτιών κι έτσι μεταβάλλεται ο αργόσυρτος χρόνος της νύχτας, μεταβάλλοντας ταυτόχρονα και τις συνήθειες που επέβαλε το λιγοστό φως της λάμπας.

Την Κυριακή, η οικογένεια συναντιέται γύρω από το τραπέζι, για ένα οπωσδήποτε καλύτερο φαγητό, που συνήθως περιέχει κρέας. Την Κυριακή, στις επετείους, στις θρησκευτικές γιορτές και στα πανηγύρια, όλοι φορούν τα καλύτερα ρούχα τους για τη δημόσια εμφάνιση τους. Οι γυναίκες φροντίζουν περισσότερο για το «καλύτερο ρούχο», επειδή οι δημόσιες εμφανίσεις τους είναι λιγοστές και, άρα, καθοριστικές. Οι μοδίστρες της εποχής συναγωνίζονται για το πιο ευφάνταστο πατρόν και το πορτοφόλι του πατέρα ή του συζύγου πληρώνει το πιο φινό ύφασμα από την αγορά του Βόλου. Μοντέρνες κοκέτες με αέρινα φουστάνια και πλατιά χαμόγελα παίρνουν τη θέση τους πια στις φωτογραφίες, αφήνοντας πίσω το βαρύ ένδυμα του παρελθόντος, με την αυστηρή γραμμή του.

Τις Κυριακές στον Άγιο Λαυρέντιο συνήθως μετά την εκκλησία ή προς το βραδάκι τα αρραβωνιασμένα ζευγάρια, οι κρυφοί έρωτες ή οι ρομαντικοί κάνουν μια μεγάλη βόλτα στον «αμαζωτό». Ο καινούριος δρόμος λειτουργεί σαν την παραλία μιας παραθαλάσσιας κωμόπολης. Η συνήθεια αυτή κράτησε μέχρι τα τέλη του 20 ου αιώνα!

Η διάνοιξη του επαρχιακού δρόμου που κατέληγε στον Άγιο Λαυρέντιο ξεκίνησε το 1928 με την χορηγία κάποιου τοπικού ιδιώτη κι ολοκληρώθηκε το 1935 με την αρωγή του «Ταμείου Οδοποιίας Πηλίου». Η προοπτική τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή γέμισε αισιοδοξία τους κατοίκους του Αγίου Λαυρεντίου και δη τους πρώτους επαγγελματίες του τουρισμού. Η εύκολη και γρήγορη σύνδεση με τον Βόλο είναι πια γεγονός....

Η ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΤΟΥ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΠΟΥ ΚΑΤΕΛΗΓΕ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟ ΞΕΚΙΝΗΣΕ ΤΟ 1928 ΜΕ ΤΗΝ ΧΟΡΗΓΙΑ ΚΑΠΟΙΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΙΔΙΩΤΗ ΚΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΤΟ 1935 ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΩΓΗ ΤΟΥ «ΤΑΜΕΙΟΥ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ ΠΗΛΙΟΥ». Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΕΜΙΣΕ ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΔΗ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ. Η ΕΥΚΟΛΗ ΚΑΙ ΓΡΗΓΟΡΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΒΟΛΟ ΕΙΝΑΙ ΠΙΑ ΓΕΓΟΝΟΣ....

ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Οι άνθρωποι καταμετρώνται, είναι αριθμοί, είναι καταχωρήσεις σε δημοτολόγια, σε ληξιαρχεία, σε μαθητολόγια, σε οικογενειακές μερίδες, σε εθνικές απογραφές πληθυσμού. Καταμετρώνται οι γάμοι, οι θάνατοι, οι γεννήσεις. Είναι 70 οικογένειες το 1559, το 1790 είναι 2.000 κόσμος, το 1803 επιδημία πανώλης φημολογείται ότι αφήνει το χωριό με 43 οικογένειες, στις αρχές του 20ου αιώνα ο αριθμός κατοίκων φτάνει τους 2.200, το 2001 τους 400, το 2017 τους 200. Οι σιτοδείες, οι επιδημίες, οι πόλεμοι, η μετανάστευση, η εγκατάλειψη της γης, η αστυφία και η οικονομική κρίση σήμερα, αφαιρούν αριθμούς. Οι αριθμοί του παρόντος είναι αμείλικτοι...

Στις 30 Απριλίου 1944, καίγονται τα αρχεία της Κοινότητας κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες και μαζί μ' αυτά χάνονται πολύτιμες πληροφορίες που θα βοηθούσαν στην ταύτιση ανθρώπων και δραστηριοτήτων.

Οι άνθρωποι αυτοί που εποίκισαν το περιβάλλον τούτο είτε ως αριθμοί, είτε ως οντότητες μοναδικές, διαμόρφωσαν το οικιστικό και πολιτισμικό τοπίο που βιώνουμε μερικώς σήμερα. Δούλεψαν την γη, μόχθησαν με τα καιρικά φαινόμενα, πάλεψαν με την φτώχεια, άλλοι πλούτισαν και πρόκοψαν κι άλλοι μετανάστευσαν για μια καλύτερη ζωή. Οι Πηλιορείτες ήταν κάτοικοι ευνοημένοι και αυτάρκεις, προικισμένοι από τα αγαθά της γης, η γη κι οι πέτρες για να μερώσουν όμως απαιτήθηκε μόχθος χρόνων.

ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Οι Αγιολαυρεντίτες σύστησαν τη δική τους ιδιαίτερη ταυτότητα, με τα λατρευτικά τους σύμβολα, με τα δικά τους ήθη κι έθιμα, κοσμοπολίτες και φιλήδονοι και πάντα ενήμεροι για τις εξελίξεις της κοντινής νεοδημιούργητης πόλης. Κόσμησαν εκκλησίες, έχτισαν περίτεχνες κατασκευές, πεζούλες, δρόμους καλντερίμια, κρήνες και πλατείες. Τραγούδησαν τον πόνο και τη χαρά με τον δικό τους τρόπο, δημιούργησαν κώδικες αυτονομους του γλεντιού και της οινοποσίας.

«...οι Αγιολαυρεντίτες ήταν εύθυμοι, γελαστοί, χαρούμενοι, αλλά και ολίγον φιλήδονοι» (Ρημασιτίδης. Συνοπτική περιγραφή Θεσσαλίας, 28)

Προσωπογραφίες ανθρώπων με σκαμμένο το δέρμα, τον κάματο να χαράζει σημάδια, τα ρούχα λιτά κι αυστηρά και άλλων με το βλέμμα της περηφάνιας και της βεβαιότητας, το βαρύτιμο ένδυμα των οποίων συνηγορεί για την ευταξία της ζωής και της οικογένειας.

Κι αν οι άνθρωποι καταμετρώνται, οι ιστορίες τους είναι σχεδόν αμέτρητες. Παρακλάδια στο τεράστιο δέντρο της «μεγάλης ιστορίας». Μένει να τις αφηγούμαστε...

